

SOSIAALITYÖN TULEVAISUUSSELVITYS

Sosiaalihuollon tulevaisuus

Kuopio 22.10.2019

Pekka Karjalainen

TIEKARTTA 2030

Aikuisten parissa tehtävän sosiaalityön
tulevaisuus selvitys

SOSIAALI- JA TERVEYSMINISTERIÖN RAPORTTEJA JA MUSTIOITA 2019:41

TERVEYDEN JA HYVINVOINNIN LAITOS

Sosiaalityön tulevaisuus selvitys

- STM asetti 2.10.2018 selvityshenkilöryhmän pohtimaan sosiaalityön tulevaisuutta sekä laatimaan konkreettiset toimenpide-ehdotukset sosiaalityön tulevaisuuden vision toteuttamiseksi
- Selvityshenkilöryhmä: YTT Anna Metteri, VTL Pekka Karjalainen ja VTM Minna Strömberg-Jakka
- Työskentelyaika 2.10.2018 - 17.4.2019
- Työn tukena toimi laaja taustaryhmä
- Yhteistyötä kansallisten työryhmien, verkostojen ja kokeiluhankkeiden kanssa

Selvitystehtävä

- Määritellä, mihin sosiaalityöllä pyritään yhteiskunnassa, yhteisöissä ja yksilöiden kohdalla
- Tunnistaa keskeiset ilmiöt ja toiminta-areenat, joiden kohdalla sosiaalityön osaamista eniten tarvitaan
- Löytää keinoja sosiaalityön tavoitteellisuuden ja vaikuttavuuden näkyväksi tekemiseen ja todentamiseen arjen perustyössä
- Esittää ratkaisuja sosiaalityön osaamistarpeisiin vastaamiseksi sekä vaikuttavien työmenetelmien ja monitoimijaisen yhteistyön edistämiseksi
- Esittää konkreettisia sosiaalityön ja asiakasohjauksen toimintamalleja maakunnallisessa toimintaympäristössä
- Huomioida erityisesti paljon palveluja tarvitsevien asiakkaiden tarpeisiin vastaaminen

Sosiaalityön rooli, paikka ja merkitys yhteiskunnassa

- Yhteiskunnan on pystyttävä **vastaamaan uusiin ja yllättäviin ilmiöihin**, ja ne ovat usein tunnistettavissa sosiaalityössä.
- **Sisäisen turvallisuuden tavoitteita** on tuettava ehkäisemällä syrjäytymistä ja eriarvoistumista siten, että parannetaan kansalaisten ja maassa oleskelevien osallistumista ja integroitumista yhteiskuntaan.
- Sosiaalityöllä on **eettinen vastuu** erityisen haavoittuvassa asemassa olevien ihmisten auttamisesta, esimerkkinä ihmiskaupan uhrin, lähisuhdeväkivallan uhrin, paperittomat, puolustuskyvyttömät vanhukset tai riippuvuuksista kärsivät ihmiset.
- Vammaisuus, mielenterveysongelmat tai muu osallisuutta heikentävä tilanne edellyttävät nykyistä vahvemmin **osallisuuden ja yhteiskunnan täysivaltaisen jäsenyyden tukemista**.

- Väestön **ikärakenteen muutos** edellyttää uusia keinoja palvelutarpeisiin vastaamiseksi.
- **Lasten ja nuorten sekä heidän perheidensä tukeminen** on yksi sosiaalihuollon perustehtävistä ja sosiaalityön osaamisalueista. Tukemista tulee vahvistaa, jotta väestön hyvinvointi ja vanhemmista sukupolvista huolehtiminen tulevaisuudessakin on mahdollista. Tukemalla oikea-aikaisesti syrjäytymisvaarassa olevia lapsia ja nuoria voidaan ehkäistä kalliiden erityispalvelujen tarvetta.
- **Työn murros** ja tulonhankkimisen tapojen muutos haastavat ihmisten arkisen selviytymisen ja toimeentulon turvaamisen.
- **Sosiaaliturvan toimivuus** edellyttää palvelujen ja etuuksien käyttäjälähtöistä ja elämäntilannelähtöistä yhteensovittamista sekä niiden oikea-aikaista kohdentamista.
- Sosiaalityö **varmistaa asiakasohjausta ja palveluketjuja** paljon palveluja tarvitseville tai erityisen tuen tarpeessa oleville ihmisille, joiden toimintakyky on alentunut.

- **Aktivointipolitiikassa** tarvitaan merkityksellisyyden ja osallisuuden tuottamista sekä toimintakyvyn tukemista lannistavien ja byrokraattisten kontrollikäytäntöjen sijaan. Sosiaalityön suhde talous- ja työllisyyspolitiikkaan vaatii selkeyttämistä.
- Sosiaalityö tunnistaa **elinympäristön**, asumisen, kulttuurin ja sosiaalisen yhteenkuuluvuuden **hyvinvoinnin lähteenä**.
- Hyvinvointia tuottavien eri toimijoiden **resurssit** on **yhdistettävä** yhteisten tavoitteiden mukaisesti paikallisesti ja valtakunnallisesti.
- **Digitalisaation hyödyntäminen** kaikkien saavutettavana palveluna ja digisyrjäytymisen tunnistaminen edellyttävät sosiaalityön resursseja.

Sosiaalityön kehittämiskohteet

- Työn perustehtävän, paikan, kohteen ja roolin selkeyttäminen
- Toimintatapojen, osaamisen ja metodisuuden kehittäminen
- Vaikuttavuuden vakiinnuttaminen palvelutoimintaa läpäiseväksi rakenteeksi
- Osaamisen johtamisen, työhyvinvoinnin, työssä jaksamisen ja asiantuntijuuden varmistaminen
- Kumppanuuksien ja monialaisen osaamisen hyödyntäminen palvelukokonaisuuksissa
- Asiakasosallisuuden vieminen sosiaalityön kantavaksi periaatteeksi
- Sosiaalityön paikan ja toimintamahdollisuuksien vahvistaminen sosiaali- ja terveydenhuollon integraatiossa

Tiekartan pääteemat ja toimenpidesuosituksukset

- Osaaminen ja osaamisen johtaminen prioriteetiksi
- Vaikuttavuus palvelutoimintaa läpäiseväksi periaatteeksi
- Tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminta osaksi käytännön työtä

- Vakiintuneiden ja tulossa olevien ilmiöiden tunnistaminen ja jalostaminen ratkaisuiksi
- Rakenteellinen sosiaalityö vakiinnutettava työmuodoksi
- Globaalit ja ylijärjät ilmiöt huomioitava sosiaalityössä

Visio

- Käyttäjä- ja elämäntilanelähtöiset palvelut lähtökohdaksi sosiaali- ja terveydenhuollossa
- Toimiva Kela- ja työvoimapalveluyhteistyö
- Asiakasohjaus- ja palveluprosessit toimiviksi
- Sosiaalityön kumppanuuksia kehitettävä eri toiminta-areenoilla
- Järjestöyhteistyö voimavaraksi

- Sosiaalityötä asiakkaan kanssa
- Sosiaalityö asiakkaiden oikeuksia ajavaksi työksi
- Asiakasosallisuus ja yhteiskehittäminen voimavaraksi
- Sosiaalityö turvattava lähipalveluna

Peruspilarit

Osaamisvaateet muutoksessa 1/2

- Sosiaalityö edellyttää erityistä asiantuntijuutta, jonka on kehityttävä ammattieettisten periaatteiden mukaan
- Osatekijöinä: ammatilliset taidot, kokemus, tieto, ja sen soveltaminen, vaikuttaminen, julkisuuden hallinta ja lakien tuntemus
- Vaatii monialaisten menetelmien soveltamista ilmiölähtöisesti
- Työn vaikutukset näkyvät työn kohteena olleiden yksittäisten asioiden lisäksi: terveydessä, osallisuudessa, kuntoutumisessa, aktivoitumisessa, työ- ja toimintakyvyssä, työllisyydessä
- Rakenteellisen sosiaalityön yhteiskunnalliset vaikutukset: esim. eriarvoisuuden väheneminen, asumiseen ja yhdyskuntaan liittyvät vaikutukset

Osaamisvaateet muutoksessa 2/2

- Edellytyksenä: sosiaalialan ammattilaisella oltava mahdollisuudet kehittyä osaamisensa hyödyntämisessä
- Esteinä esim.: byrokraattiset organisaatiot (etuuksissa ja palveluissa), osaamisen johtamisen haasteet
- Ratkaisuna: Metodisuuden, geneeristen menetelmien ja orientaatioiden vakiinnuttaminen osaamisperustaksi sekä tavoitteellinen työtapa ja vaikuttavuuden asiakaslähtöinen hyödyntäminen. Varmistettava edellytykset tehdä sosiaalityötä.

Paikan ja roolin uusi määrittä(y)minen

- Ei vain sosiaalityönä, vaan toimijuuden uudelleenmäärittäminen:
 - osana sosiaali- ja terveydenhuoltoa
 - osana kumppanuuksia
 - osana etuuksia ja palvelurakennetta
 - osallistumassa ja luomassa osallisuuden edellytyksiä
- Hallinnon sektoraalisuus murtuu, ei voida sitoa kokonaan nykyisiin hallinnonaloihin
- Pelkkä resurssien lisääminen ei riitä, voitaisiinko palveluissa tehdä asioita toisin, tekemisen idea ja johtaminen uudella tavalla? (Petri Virtanen, twiitti 9.10.19)
- Uudenlaiset tietoon ja osaamiseen perustuvat käytännöt
- Millaisin odotuksin tulevaan? → Sosiaalihuollon kehittämisohjelma!

Julkaisut

- Tiekartta 2030. Aikuisten parissa tehtävän sosiaalityön tulevaisuus selvitys:
<http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/161612>
- STM:n tiedote: https://stm.fi/artikkeli/-/asset_publisher/selvityshenkilot-sosiaalityolla-luodaan-osallisuuden-edellytykset-kaikille
- THL-blogi 12.6.2019: <https://blogi.thl.fi/aikuissosiaalityon-uudistus-edellyttaa-valtakunnallista-kehittamisohjelmaa/>

TIEKARTTA 2030

Aikuisten parissa tehtävän sosiaalityön tulevaisuus selvitys

SOSIAALI- JA TERVEYSMINISTERIÖN RAPORTTEJA JA MUUTOKSIA 2019/41

Kiitos!

